

Наталія
ВЛАДИМИРОВА

ІСТОРІЯ ТЕАТРУ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ І США

За основу у посібнику використано програму-конспект для вищих навчальних закладів культури і мистецтв у двох частинах, що укладена Наталією Владимировою для вищих навчальних закладів культури і мистецтв у 2005 році як міжвузівська наукова праця Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого та Львівського національного університету імені Івана Франка. Рецензентами були тоді доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри суспільних наук КНУТКіТ імені І. К. Карпенка-Карого Оніщенко О. І., кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник відділу театрознавства Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського Єрмакова Н. П., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри культурології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Миленька Г. Д. Програма-конспект тривалий час слугує як викладачам, так і студентам як найбільш «щільний» текстовий, інформативний матеріал дисципліни.

У посібнику, що є розширеною першою частиною програми-конспекту із трохи ширшими хро-

Наталія Владимирова. Історія театру Західної Європи і США. Посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв. Частина перша. – Київ, 2024. – 204 с. : іл.

нологічними рамками (охоплено не лише епоху Просвітництва, а й першу половину ХІХ ст.), зібраний матеріал не тільки доповнено, а також переформатовано, власне у спеціалізовану, фахову книгу. Книга-посібник дуже зручна у користуванні й цілком виправдовує свою назву. Тверда обкладинка формату А5, офсетний папір, оптимальний за розміром шрифт забезпечують зручність користування і в аудиторії, і в транспорті. Інтернет-ресурси через гаджети не завжди забезпечують об'єм потрібних для навчання і розвитку науки матеріалів (далеко не все часто оцифровується), а тому «серйозні» книги кишенькових форматів не лише в Україні, а й у багатьох технологічно розвиненіших країнах виявляються вкрай потрібними. Втім, так, як і дорога поліграфія, художні альбоми тощо. Книга як художня, інтелектуальна, наукова потреба далеко ще не вичерпала себе, та й навряд чи коли небудь вичерпає. Але не про це йдеться...

Вражає демократичністю і щирістю авторська передмова з назвою «До молодших колег», в якій пояснюються принципи структуризації посібника: «Формуючи цей матеріал, ми прекрасно розуміли, що він, у будь-якому разі, матиме компі-

ляційний характер, адже більшість його інформаційних фактів уже оприлюднені у певній хронологічній послідовності в різноманітних джерелах методичного характеру. Водночас, приступаючи до обробки та форматування матеріалу, ми намагалися дещо змістити акценти у його аналізі та подачі. Наприклад, уникати літературоцентричного підходу у презентації драматургічного матеріалу, більше уваги надавати дієвому застосуванню тих чи інших складових театральної культури у практиці як окремих митців, так і театральних інституцій. На наш погляд, певні явища в історії світового театру спровоковані та ґрунтуються на егоцентричних характеристиках тієї чи іншої творчої особистості. Саме тому ми включили у загальний контекст чимало біографічних відомостей із життя і творчості окремих драматургів, акторів, режисерів, сценографів».

Гадаю, студенти є найпершою цільовою аудиторією посібника, це реципієнти перших рядів партуру, якщо можна вживати щодо книги терміни театрального простору чи то пак інтер'єру театральних будівель. А тому можна пробачити узагальнені підписи до образотворчих творів відомих митців, використані у оформленні заставок до розділів посібника. Підписи розміщені на одній з перших технічних сторінок з усією повагою до класиків як знаменитостей, які не потребують представлення: номер по порядку, перша літера імені, прізвище, назва твору. А саме: 1. О. Екстер. «Вакханка» (Розділ I. Античний театр Європи); 2. А. Петрицький. «Скоморох». (Розділ II. Театр доби Середньовіччя); 3. О. Екстер. Ескіз костюма Джульєтти. (Розділ III. Театр епохи Відродження); 4. А. Пронашко, 3. Пронашко. Ескіз костюма до вистави «Свільський цирульник» П.-О. Бомарше. (Розділ IV. Театр епохи Просвітництва); 5. І. Нірод. Ескіз костюма до вистави «Дама з камеліями» О. Дюма. (Розділ V. Театр кінця ХІІІ – першої половини ХІХ століття. Доба Романтизму і Реалізму).

Ілюстративний матеріал до посібника з історії театру змусить читачів, якщо вони цього ще не знають, більш докладно довідатися про сценографів, історію образотворчого мистецтва як невід'ємну частину історії театру.

Чого лише варті ім'я Олександри Екстер, пов'язане з проривом футуризму, кубізму, супрематизму в театральні декорації, постійний рух цієї мисткині вперед, як і багатьох інших авангардистів українського походження, які оновили застарілі драматичні формули. Більшість авангардистів належали до постімперського розпаду. Родом часто з України, вони розвивали європейське чи американське мистецтво ХХ століття, в тому числі мистецтво театру. Бенедикт Ліфшиць у знаменитих спогадах «Півторакокий стрілець» називає найвидатніших авангардисток «амазонками, скіфськими наїзниками». Він часто бував у київській студії Олександри Екстер. Гадаю, Екстер належала насамперед собі самій, тоді Україні, а тоді вже всім іншим. Чи то Парижу з його Баті, чи Російській царській імперії з Таїровим, чи Ліфшицу, чи комусь іншому... В Росії Екстер не жила більше трьох років. Київ чи Париж є містами, де вона вже навчала майбутніх професіоналів Світу. Вона навчала, зокрема, Пабло Пікассо не соромитись барв української вишивки чи ткацтва. Чи не тому зрілим відомим майстром він став на коліна в Парижі перед квітами Катерини Білокур? Гродно (нині Польща) – мала батьківщина мисткині, що генетично була білоруського та грецького походження, а як професіонал разом з Олександром Архипенком чи Олександром Богомазовим вона навчалася у Миколи Пимоненка.

Відштовхуючись від тем книги, отримуючи інформаційні імпульси від найвидатніших діячів культури і мистецтва всіх епох історії, можна сміливо досліджувати найрізноманітніші локальні мистецькі явища чи то глибокої античності, чи минулого століття.

Оскільки книга-посібник не є програмою-конспектом, вона прочитується суцільно. Наталія Владимірова вміло подає факти, прізвища, дати, структурно вибудовані з них хронологічно тривали періоди як плинність процесів і явищ, що відбуваються в історії театру. Книга не є словником термінів, мистецьким лексиконом. І хоча основні прізвища чи назви творів виділено жирним шрифтом, вони не є порогами, не є перепорою в процесі читання, а це у такого типу наукових виданнях – велика цінність.

Валентина Грицук